

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 20 mars 1916 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utökning av repetitionsövningarna för landstormsmän.

Närvarande vid ärendets slutliga behandling: herrar Petersson i Lidingö villastad, Alexanderson, Söderbergh,* Gezelius, Stårner,* K. Larsson, greve Spens, Dahl,* Schotte, Lindqvist i Stockholm, Karlsson i Fjäl, Borg, Westman, Zelahn* och Lindqvist i Kosta.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till lagutskottet har hänvisats en i andra kammaren av herr *Lithander* väckt motion, nr 32, däri motionären på de i motionen anförda skäl hemställt, »att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning samt framläggande snarast möjligt inför den nu samlade riksdagen av förslag angående den utökning av repetitionsövningarna för landstormsmän, som genom kriget skapade nya förhållanden föranleda».

Till stöd för den i motionen gjorda hemställan har motionären anfördt:

»Enligt nu gällande värnpliktslag är det ej förrän i år som landstormens 5-dagarsövning första gången kommer att äga rum och då antagligen blott de tvenne yngsta årsklasserna.

Sedan värnpliktslagen antogs, har ett så gott som hela Europa omfattande världskrig ödelagt länder och folk och med oerhörd skärpa visat inför vilka uppgifter även våra försvarskrafter kunna

*Motionärens
motivering.*

komma att ställas och då även vår landstorm. Vi ha sett hur yngsta och äldsta årsklasser hos de stridande utkallats, och helt nyligen har en av stormakterna under brinnande krig i införandet av värnplikt sett en nödvändig åtgärd.

Ännu är Sverige förskonat från att hava indragits i kriget, ännu ha vi lyckan att få ägna oss åt fredliga värv, men det är en bjudande plikt för oss att väl använda tiden och på olika områden bereda oss för de ofredsdagar, som kunna komma, ingen vet när. Man kan då beträffande landstormen ej vara blind för de svåra uppgifter den kommer att stå inför med så otillräcklig utrustning och så bristande utbildning och övning, som ännu är fallet, och vad det har att betyda i minskad värnkraft för vårt land, om landstormen ej kan fylla sin plats vid sidan av fälttrupperna.

Befälsbristen inom landstormen har Kungl. Maj:t sökt avhjälpa genom yrkande i kungl. proposition nr 165 år 1915 om högst 42 dagars övning och anslag kronor 425,000, som beviljades.

I år begäres i fjärde huvudtiteln ett extra anslag av kronor 850,000 till utbildning av landstormsbefäl under år 1916.

Det har alltså visat sig, att det varit i hög grad angeläget att få bristerna i landstormsbefälsutbildningen snarast möjligt avhjälpta.

Även med den ökade övning för landstormsbefålet, som man får hoppas, att riksdagen kommer att bevilja, kan man mer än väl förstå, hur svårt det skall vara att leda så gott som helt oövade landstormsmän, där ännu icke någon genomgått ens 5-dagarsövningen, utan den knapphändiga militära utbildningen, som erhållits, kan ligga ända till mera än 20 år tillbaka i tiden.

Det kan icke vara välbetänkt att under nu rådande förhållanden ställa landstormens övning på framtiden. Bristen på övning för landstormen är tyvärr så allmänt känd, att det knappast behöver påvisas, men som exempel kan anföras ett uttalande av kompanichefen för II kompaniet i Göteborgs södra landstormsområde 32 A 1:ste stadsingenjör Albert Lilienberg, så lydande: »I de oroliga tider som nu råda borde väl att börja med *alla* årsklasser övas. Vidare är ju övningstiden redan under fredstid för kort, men under nuvarande förhållanden fullkomligt otillräcklig. När t. ex. av II kompaniets 215 man minst 160 aldrig hade tagit i ett mausergevär och ännu fler icke kunde ladda det, när så gott som ingen kunde deltaga i spridandet av en skyttelinje — ja, då kan var och en förstå, att övning av landstormen är ytterst behövlig och att 5 dagar

icke räcka långt. Fyra veckor är enligt min erfarenhet ett absolut *minimum*.

Linjens alla årsklasser ha 1914 och förra året övats 6 veckor och tagas nu ånyo, så att de snart alla fått 3 månaders övning — men landstormen *ingen*. Mången hade väntat sig, att när linjetruppernas alla årsklasser genomgåts, man skulle efter samma metod fortsatt in på landstormens årsklasser. Landstormen hade då fått en ordentlig övning under linjebefäl, vilket varit det lyckligaste. Det skulle, enligt mitt förmenande, även fortfarande vara lyckligast om, när linjetruppernas andra omgång slutat, man fortsatte med landstormen årsklass efter årsklass. Landstormsbefälet skulle därvid givas särskilt för detta anpassad övning, synnerligen välbehöflig även efter de befälskurser som varit.

Till ytterligare motivering av detta vill jag bringa i åtanke, att det är icke nog med att landstormsbefälet är mindre skolat än linjens, utan det får under sitt kommando folk, som är så gott som oövat, vilket gör deras uppgift dubbelt krävande, ja överstigande mänskliga krafter.»

Chefen för sjätte arméfördelningen, generalmajor Gustaf Wrangel, har i rapport över verksamheten vid landstormsofficers- och landstormsadjutantskurserna bland annat anfört, att landstormsfrågan i vårt land är dock icke fullständigt löst, innan obligatoriska landstormskurser för befälet bli periodvis återkommande och innan landstormens utrustning fullständigas därhän, att densamma blivit, vad den personliga utrustningen beträffar, jämnställd med linjetruppernas.

Här är framhållet behovet av landstormsbefälets utbildning och utan ringaste tvivel gäller behovet av övning i önskvärd grad även landstormsmännen i ledet.

Av synnerlig vikt är, att i snara repetitionsövningar för landstormsmän obligatoriska skjutövningar komma att ingå.»

Före utfärdandet av nu gällande värnpliktslag har icke för värnpliktig tillhörande landstormen funnits någon lagstadgad skyldighet att fullgöra tjänstgöring under fredstid. Landstormens utbildning, förnämligast inskränkt till det ur landstormsmännens led uttagna befälet, var helt och hållet grundad på frivillighet.

1914 års värnpliktslag åter stadgar i sin 36 § skyldighet för värnpliktig, som tillhör landstormen att, på sätt Konungen närmare förordnar, under fredstid för sin utbildning deltaga i en landstorms-

*Utskottets
utlåtande.*

övning om fem dagar. Den till grund för vår nya härordning liggande kungl. propositionen innehåller härom i motiveringen bland annat: »Dessa övningar böra avse inkallelse, samling och utrustning av landstormen samt tillämpningsövningar under förhållanden, vilka så mycket som möjligt ansluta sig till förloppet vid mobilisering, samt i huvudsak anordnas med hänsyn till de särskilda landstörmsavdelningarnas krigsuppgifter enligt plan. Om tillräcklig fältmässighet skall kunna givas åt dessa övningar, böra de pågå minst tre dagar. Därutöver måste tid beräknas för truppövningar av mera formell art samt för skjutövningar. Av dessa skäl böra landstörmsövningarna hava en varaktighet av fem dagar. Då någon särskild mönstring med landstormen icke äger rum, vore det önskvärt, att varje landstörmsman deltog i två dylika övningar. För närvarande torde emellertid ej mera än en obligatorisk övning böra ifrågasättas. Behovet av särskilda landstörmsbefälsövningar bör fortfarande tillgodoses på frivillighetens väg.» De i 36 § stadgade övningar voro, enligt vad i propositionen omnämnes, avsedda att komma till utförande första gången under år 1916.

I ett vid 1915 års statsverksproposition fogat yttrande till statsrådsprotokollet uttalar chefen för lantförsvarsdepartementet i fråga om landstormens övningar bland annat, *att* dessa för framtiden torde böra anordnas varje år inom ungefär en fjärdedel av rikets landstörmsområden, vadan de, då landstormen räknade åtta årsklasser, varje gång komme att omfatta fyra årsklasser, *att* på grund av övergångsbestämmelserna i värnpliktslagen landstormen 1916 innefattade årsklasserna 1895--1902, därav emellertid, likaledes enligt samma övergångsbestämmelser, endast årsklasserna 1900--1902 vore skyldiga deltaga i landstörmsövning, *samt att*, då övningarna lämpligen borde så anordnas, att var annan gång udda och var annan gång jämna årsklasser utkallades, 1916 års landstörmsövning komme att omfatta allenast årsklasserna 1900 och 1902. En dylik inskränkning skulle kunna vidtagas utan någon som helst olägenhet, enär den övning, vilken under 1914 års landstörmsmobilisering beretts landstormen, hade kommit jämväl 1916 års landstörmsklasser till godo; behovet av landstörmsövningar under nämnda år kunde således icke sägas vara i samma grad oavvisligt, som man vid härordningspropositionens framläggande hade anledning antaga.

Under framhållande att, enligt vad erfarenheten givit vid handen, en avsevärd del av den personal, som under den senaste tiden

tjänstgjort såsom befäl vid landstormen, knappast varit vuxen denna sin viktiga uppgift och att åtgärder för avhjälpande av sagda brist förty vore av nöden, förelade Kungl. Maj:t i till 1915 års riksdag avlåten proposition riksdagen förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstormsbefälsutbildning. Sedan propositionen av riksdagen bifallits, utfärdades den 25 maj 1915 lag i ämnet, däri stadgades skyldighet för värnpliktiga av årsklasserna 1899—1902 att, i den utsträckning och på det sätt Konungen närmare förordnade, under år 1915 deltaga i en landstormsbefälsövning om högst 42 dagar. I enlighet härmed anordnades under förlidet år särskilda kurser för utbildning av officerare, adjutanter och intendentur vid landstormen.

I årets statsverksproposition förklarar Kungl. Maj:t sig ämnar för riksdagen framlägga förslag om obligatoriska landstormsbefälsövningar jämväl under innevarande år, och äskas i avvaktan härå för sådant ändamål av riksdagen ett anslag å extra stat för år 1917 av 850,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel förskottsvis redan under år 1916 utanordna beloppet. Detta anslag läres, enligt vad utskottet erfarit, vara avsett att täcka dels kostnaden för de tillämnade tillfälliga kurserna under år 1916, dels ock kostnaden för påbörjande av åtgärder för obligatoriska landstormsbefälsövningar från och med år 1917.

Med hänsyn till de åtgärder för bättre och fullständigare utbildning av landstormsbefälet, som, på sätt av det ovan anförda framgår, dels redan under sistlidet år vidtagits och dels ytterligare ställts i utsikt, synes den av motionären gjorda framställningen väsentligen avse utredning angående utsträckning av tiden för de landstormsovningar, vari alla landstormsmän, såväl befäl som menige, enligt värnpliktslagen äro pliktiga deltaga, och som motionären anser otillräckliga med hänsyn till den knapphändiga militära utbildning — för årsklasserna 1895—1901 90 dagars och för årsklassen 1902 172 dagars övningstid — som kommit nuvarande årsklasser landstormsmän till del under deras tjänstgöring i beväringen.

Det torde emellertid, oberoende av den ståndpunkt som intages i fråga om behovet av dessa landstormsovningars utökning, enligt utskottets mening icke vara skäl att, innan vår nya härordning i denna del ännu ens kommit i praktisk tillämpning, på enskild motionärs framställning ifrågasätta ändring i härordningen på denna

punkt. Därest dessa övningar skulle befinnas otillräckliga, läser Kungl. Maj:t säkerligen komma att taga det initiativ, vartill omständigheterna kunna föranleda.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att herr Lithanders förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 mars 1916.

På lagutskottets vägnar:

ALBERT PETERSSON.
